

Крыніца: adu.by Нацыянальны інстытут развіцця адукацыі

Дэма-версія практычнага задання для экзамена па гісторыі Беларусі, для навучэнцаў 9-х класаў (2022/2023 навучальны год). Білет 15. Варыянт 3. Ч.2

Білет 15. Практычныя заняткі. БССР у гады новай эканамічнай палітыкі

Заданні склаў: Рудак Віталь Уладзіміравіч, настаўнік гісторыі і грамадазнаўства ДУА "Махнавіцкая сярэдняя школа Мазырскага раёна"

Выкарыстоўваючы прадстаўленыя матэрыялы, адкажыце на пытанні:

1. Абапіраючыся на крыніцы, прасочыце асноўныя прычыны прыняцця дэкрэта «Аб замене харчовай і сыравіннай разверсткі натуральным падаткам» ад 21 сакавіка 1921 г.

2. Вызначце, якім чынам замена харчразвёрсткі натуральным харчовым падаткам пасадзейнічала саюзу рабочых і сялян, які лічыўся палітычнай асновай савецкай улады. Канкрэтызуйце свой адказ прыкладамі з крыніц.

3. Абапіраючыся на крыніцы, выкажыце свой погляд на плюсы і мінусы палітыкі "вайсковага камунізму" і новай эканамічнай палітыкі.

4. Сучаснікі "новай эканамічнай палітыкі" неаднаразова адзначалі, што "нэп - гэта капіталізм з адценнем сацыялізму". Якія факты ў прыведзеных крыніцах пацвярджаюць гэтае меркаванне?

Крыніца I.

Тэлефанаграма старшыні Мазырскага павятовага ваенна-рэвалюцыйнага камітэта ў Рэўкам ССРБ ад 4 снежня 1920 г.

У сувязі з апошнім нашэсцем банд г.Мазыр падвергся небываламу разгрому. Уся маёмасць гарадскога насельніцтва была разрабавана. Цяпер горад перажывае як у харчовых, так і ў гаспадарча-эканамічных адносінах небывалы крызіс. Неабходныя тэрміновыя меры да забеспячэння насельніцтва і ўзняццю гаспадаркі [...] У цяперашні час прадкамдзіўшы 17 дывізіі выконвае разверстку па павеце. У сувязі з гэтым Мазырскі Уваенрэўкам просіць Рэўкам Беларусі аб энергічным уздзеянні на адпаведныя органы [...] аб водпуску ў самым тэрміновым парадку для Мазырскага павета разнастайных фабрыкатаў і прадметаў шырокага спажывання [...].

Тэлефанаграма начальніку 17 дывізіі Чырвонай Арміі старшыні Мазырскага павятовага выканкама ад 22 студзеня 1921 г.

22-га гэтага дня студзеня ў тры гадзіны ночы атрымана ад упаўнаважанага па правядзенні прадмесячніка [прадразверсткі] тав. Фрыдмана з Ельска тэлефанаграма аб тым, што пры выкананні ім сваіх абавязкаў сяляне з в. Качышча Скародненскай воласці аказалі ўзброены супраціў у ліку звыш 200 паўстанцаў і ў перастрэлцы з нарадам міліцыі былі ахвяры з абодвух бакоў. Паведамляючы аб гэтым, прашу прыняць меры недапушчэння падобных з'яў.

Крыніца II.

Крыніца: adu.by Нацыянальны інстытут развіцця адукацыі

З дэкрэта "Аб замене харчовай і сыравіннай разверсткі натуральным падаткам" ад 21 сакавіка 1921 г.

1. Для забеспячэння правільнага і спакойнага вядзення гаспадаркі на аснове больш свабоднага распараджэння земляроба прадуктамі сваёй працы і сваімі гаспадарчымі сродкамі, для ўмацавання сялянскай гаспадаркі і ўзняцця яе прадукцыйнасці [...] разверстка як спосаб дзяржаўных нарыхтовак харчавання [...] замяняецца натуральным падаткам .

2. Гэты падатак павінен быць меншы за тое, што накладаецца да гэтага часу шляхам развёрсткі абкладання. Сума падатку павінна быць вылічана так, каб пакрыць самыя неабходныя патрэбнасці арміі, гарадскіх рабочых і незямлёднага насельніцтва. Агульная сума падатку павінна быць пастаянна змяншаецца па меры таго, як аднаўленне транспарту і прамысловасці дазволіць Савецкай уладзе атрымліваць прадукты сельскай гаспадаркі ў абмен на фабрычна-завадскія і саматужныя прадукты.

4. Падатак павінен быць прагрэсіўным; працэнт адлічэння для гаспадарак сярэднякоў, маламагутных гаспадароў і для гаспадарак гарадскіх рабочых павінен быць паніжаным. Гаспадаркі самых бедных сялян могуць быць вызваляемы [...] у выключных выпадках ад усіх відаў натуральнага падатку [...]

5. Закон аб падатку павінен быць складзены такім чынам і апублікаваны ў такі тэрмін, каб земляробы яшчэ да пачатку вясновых палявых работ былі магчыма больш дакладна дасведчаныя аб памерах падаючых на іх абавязацельстваў...

8. Усе запасы харчавання, сыравіны і фуражу, якія застаюцца ў землеўладальнікаў пасля выканання імі падатку, знаходзяцца ў поўным іх распараджэнні і могуць быць выкарыстоўваны імі для паляпшэння і ўмацавання сваёй гаспадаркі, для павышэння асабістага спажывання і для абмену на прадукты фабрычна-завадскай і саматужнай прамысловасці [...]. Абмен дапускаецца ў межах мясцовага гаспадарчага абароту як праз кааператыўныя арганізацыі, так і на рынках і кірмашах [...]

9. Тым земляробам, якія лішкі, якія застаюцца ў іх пасля выканання падатку, пажадаюць здаць дзяржаве, у абмен на гэтыя лішкі, якія добраахвотна здаюцца, павінны быць прадастаўлены прадметы шырокага спажывання і сельскагаспадарчага інвентару [...]

Крыніца III.

Асноўныя мерапрыемствы палітыкі ваеннага камунізму і НЭПа

№	Палітыка «ваеннага камунізму»	Новая эканамічная палітыка
1.	Прадрозвёрстка	Увядзенне харчовага падатку
2.	Забарона свабоды гандлю	Дазвол свабоды гандлю
3.	Натуральны абмен прадуктамі	Выкарыстанне таварна-грашовых адносін і ўвядзенне савецкага чырвонца
4.	Нацыяналізацыя прамысловасці, забарона прыватных прадпрыемстваў	Дазвол дробнай прыватнай уласнасці, дапушчэнне замежнага капіталу, дазвол найму працоўнай сілы і арэнды зямлі
5.	Увядзенне ўсеагульнай працоўнай павіннасці	Свабодны выбар форм землекарыстання, развіццё сельскагаспадарчай кааперацыі

6.	Ураўняльны прынцып аплаты працы	Розныя формы аплаты працы
----	---------------------------------	---------------------------

Адказы:

1.

- 1) Харчовы і гаспадарча-эканамічны крызіс, выкліканы грамадзянскай вайной (гіст. 1).
- 2) Выступленні сялян, незадаволеных продразверсткай (іст.1).
- 3) Неабходнасць тэрміновага забеспячэння працоўных заводаў і фабрык таварамі першай неабходнасці (іст.1).
- 4) Умацаванне сялянскай гаспадаркі і ўзняцця яе прадукцыйнасці (іст.2).

23 крыніцы 1 выразна прасочваецца вострая неабходнасць гарадскіх жыхароў - працоўных і служачых - у прадуктах сельскагаспадарчай вытворчасці. Рабочыя ў гэтым справядліва спадзяваліся на сялян, якія маглі «накарміць гарады», спустошаныя грамадзянскай вайной. Для гэтага быў выдадзены дэкрэт УЦВК аб замене харчразвёрсткі прагрэсіўным харчовым падаткам, які дазваляў запасы, якія застаюцца пасля выканання харчовага падатку свабодна абменьваць на прадукты фабрычна-завадской і саматужнай прамысловасці. Дэкрэт прадугледжваў для земляробаў, якія ў абмен на лішкі, якія засталіся ў іх пасля выканання падатку, магчымасць здаць іх дзяржаве, а ўжо ўзамен на гэтыя лішкі добраахвотна здаюцца сялянам павінны быць прадастаўлены прадметы шырокага спажывання і сельскагаспадарчага інвентара, якія вырабляліся на заводах і фабрыках (іст. 2).

3.Палітыка "ваеннага камунізму" выканала сваю задачу: Чырвоная армія змагла атрымаць перамогу ў грамадзянскай вайне. Праўда цаной стаў голад і масавая незадаволенасць сялян продразверсткай, якая часам набывала вельмі востры характар (гіст. 1).

НЭП была больш прагрэсіўнай з'явай свайго часу. Можна весці гаспадарку ў любых умовах, абавіраючыся на перадавыя спосабы землекарыстання, арэнду зямлі, магчымасць найму рабочых і свабоднага гандлю прадукцыяй сваёй працы. Але ва ўмовах савецкай ідэалогіі і класавага грамадства не мог працягнуцца доўга.

4. Новай эканамічнай палітыцы былі ўласцівыя многія рысы капіталізму таго часу, такія як свабода гандлю, прыватная ўласнасць, наём рабочых, арэнда зямлі, таварна-грашовыя адносіны і інш. , маламагутных гаспадароў і для гаспадарак гарадскіх працоўных павінен быць паніжаным. Гаспадаркі найбяднейшых сялян могуць быць вызваляемы [...] у выключных выпадках ад усіх відаў натуральнага падатку» (іст.2)); адсутнасць рынкавых адносін і буйной прыватнай уласнасці. Ва ўмовах класавага грамадства такая дзяржаўная палітыка не магла праіснаваць доўга.